

6.

Се договорив со сестрите Хоцик двапати неделно да се среќаваме во студентскиот ресторан на Техничкиот факултет на Ернст-Ројтер-плац. Додека со лифтот се качувам на последниот кат, го слушам разговорот на две момчиња: едниот е изморен, другиот е весел. Зборуваат за некој ученик од Ерфурт, кој заради неположената матура упаднал во гимназијата и ги убил сите свои професори. Еден од нив двајцата претходниот ден добил покана да предава во тоа училиште. Што би се случило, се прашува, ако поканата ја добиел еден месец порано? Сега веќе не знае што да прави. Често го повторува зборот *amoklauf*, чие значење не можам да го протолкувам. Врз основа на нивната приказна, помислувам дека тоа всушност значи убиство во состојба на *amok*.

Адела и Дина веќе ме чекаа на една маса, од каде низ големиот стаклен ѕид на ресторанот се отвораше поглед на берлинските улици, квартави, пошумениот Тјергартен и покривите кои се спојуваа во далечината. Адела гледаше низ прозорецот, а Дина разгледуваше *Билд*.

Двете беа облечени слично, само што Адела имаше врзана коса и темни подочници. – Каде е Ана?, праша таа кога ме погледна. – Во театарот, реков: Мора да вежба. – Ах, така, додаде Дина махинално свртувајќи се настрана. – Ние немаме многу време, ме предупреди Адела. – Знам, знам, можеме веднаш да почнеме.

– Можеме, потврди Дина, оставајќи го превитканиот весник. – Што те интересира сега?, ме праша Адела. – Ме интересира вашиот татко Ариф. – Ариф?, повтори Дина. – Да, тој, потврдив и незабележливо го притиснав копчето за снимање на диктафонот кој ми беше во џебот. Адела нагло живна како да го очекувала токму тоа прашање: Сега нашиот татко живее во Панчево. Има куќичка. Некаква барака. Пензионер е. Оди на риболов. Повторно чита *Политика*. Со еден збор: будала. – Не баш будала, се вклучи Дина, но нешто слично. – Идиот, се налути Адела, отпивајќи голтка од сокот кој беше на масата. – Не разбираам, реков додека жагорот на студентите околу нас се претвораше во едноличен шум. Таа ме погледна со недоверба.

Во семејството две нешта биле познати, ја започна Адела својата приказна: нивниот татко не ги сакал спортот и литературата. (Да, упадна Дина, Ариф никогаш не го гледавме како гледа фудбал ниту како чита нешто друго освен весници и извештаи од седниците). Прво, спортот го сметал за погубен за класната свест на социјалистичкиот човек, а книжевноста ја третираше како буржоаска забава за мрзливците. Спортот не развеселувал, а книжевноста не го поправала животот на човекот, мислел Ариф Хоџиќ. Од сите уметности можел да ги поднесе само кинескиот и рускиот циркус, кои често гостувале во Белград во тие денови. (Ниедно гостување не пропуштавме, ниедно. Јас ги сакав клоновите, а Ади дресерите. Потоа самите си правевме циркус во куќата и ги викавме децата од соседството.) Првата промена што ја забележале кај својот татко била зголемениот интерес за еден спорт, кој Ариф не само што не го сакал, туку изгледало како никогаш да не слушнал за него. Се случило во осумдесет и осмата година. Ариф со сè поголемо внимание читал весници и сè подоцна се враќал од работа. Почнал да се повлекува во себе. Ако некогаш го нагризувало само едно немило семејно сеќавање, сега нервозен го правело нешто друго. Еден ден дошол дома порано од вообичаено, и тоа во нов ловечки костум. (Се изненадивме кога го видовме.) Седел на столот пред огледалото, со ловечки шешир на главата. Бил потиштен и често го симнувал шеширот, му го дотерувал работ и го враќал на главата. Кога ќерките го прашале што се случува, им одговорил дека за викенд оди во лов со своите нови шефови. – Но, ти не го сакаш ловот!, го предупредила Адела, по што тој само слегнал со рамениците, се свртел кон огледалото и рекол: Можеби.

Ловеле фазани на Космај. Од првиот лов Ариф се вратил со убиена птица и со мрзоволно лице. Панталоните му биле калливи. Веднаш отишол во бањата и без да ја затвори вратата зад себе, облечен легнал во кадата и ја пуштил водата. Птицата ја спуштил на лавабото од кое и' се гледала само главата. Ариф ја гледал додека нивото на топлата вода се зголемувало. (Јас го видов прва. Не ми изгледаше толку потиштен колку изненаден, би рекла...) На Адела и' се чинело дека Ариф тој ден, за време на ловот, сфатил дека засекогаш минало времето на неговиот спокој. Кога сестра и' ја повикала да го види татко и', водата веќе се прелевала. Ариф лежел со клапната глава, без да реагира. Големи парчиња кал паѓале од ткаенината,

излегувајќи на површината. Адела почнала да вика и да ја затвора славината, а потоа во крвавото огледало го здогледала фазанот. Замолчала и излегла од поплавената бања.

Ариф веќе не останувал на работа до доцна. Се враќал дома околу четири часот, а потоа долго ручал, преку чинијата внимателно читајќи ги весниците. За работата зборувал сè помалку, а кога ќерките ќе му пријделе, одбивал секаков разговор. Адела во тоа време предизвикала скандал во училиштето, кога професорката по историја ја прашала за потеклото на нејзиното име. Таа станала, и' обрусила и плачејќи излегла од училницата. Кога се обидела да се довери на татко си, тој ја погледнал со чудење, се тргнал, а потоа го зел мантилот и излегол да прошета. (Па да, се шеташе секоја вечер. Омилената траса му беше по улицата Тадеуш Кошчушк до Калемегдан, потоа до Опсерваторијата, па во Долниот град, а потоа покрај „25 мај“, па дома.) Ариф Хоџиќ почнал почесто да ги чита весниците ноќе, откако ќерките ќе заминеле на спиење. Ги читал под столната ламба и тоа со молив и ножици. Понекогаш заспивал на работната маса. Телефонот во тоа време почнал да свони ноќе. (Свонеше и дење, ама тоа беше за нас двете, главно.) Ариф зборувал тивко, а потоа излегувал надвор. Не знаат со кого се гледал, иако Адела се сомневала дека Ариф одржува тајна врска со некоја жена од Комитетот. Потоа доаѓал викенд и заминување на лов. Не знаат точно колку пати нивниот татко заминал на лов, но со сигурност тврдат дека овој спорт воопшто не му годел. Адела еднаш го прашала што прави додека е на лов, но тој кисело се насмеал и од бифето извадил коњак. Ставил пијалак во две чашички, па откако Адела ја одбила својата, тој ги испил двете, одмавнувајќи: Ништо посебно. (Всушност, сезоната беше дожделива и имаше многу кал на Космај. А тој мораше да оди. Мораше да ја докаже својата лојалност.)

Една недела во ноември, Ариф се вратил дури по полноќ. Влегол во станот, добро потегнал од шишето коњак, а потоа се доближил до гломазниот регал каде што, на една полица, биле наредени *Избраните дела* на Едвард Кардељ, *Извештајот за работата на ЦК*, како и *Револуцијата што тече* од Темпо. Се занишал, опцул и продолжил да пие. Потоа отишол до спалната соба и се спуштил во креветот. Ги гледал сликите на сидот, пластичниот календар на ЈИК банка, откинатата корнiza

која со години не ја поправил. Потоа станал и излегол на балконот. Мирисало на снег. Од темнината, одоздола, доаѓало есенското дунавско студенило. Ариф потегнал од шишето, а кога сфатил дека е празно, го фрлил во бетонскиот двор. Тоа се распрснало со силен тресок. Во истиот миг, еден прозорец од спротивната страна се осветлил. Дури тогаш ја забележал Адела зад својот грб. Одмавнал со раката, но таа и понатаму му се доближувала. Ариф се сетил дека ја губи силата во колениците и дека полека се лизга на подот. Цврсто се држел за металната ограда додека лицето му се втиснувало во решетките. – Што се случи?, го прашала. Тој и понатаму гледал во оној осветлен прозорец, а потоа, чувствувајќи се сосема немоќен пред Адела, почнал да плаче. Таа го фатила за пазувите и го повлекла внатре. Додека го влечела од балконот, ја пецнала страшна мисла, дека нејзиниот татко почнал да ја губи силата и дека се претвора во нешто што не и' се допаднало. Ариф лежел на подот, згрчен, додека изразот на лицето му се колебал меѓу апатија и раздразнетост. Адела тргнала да го допре, но тоа се тргнал: Пушти ме! – Не сакам!

Таа ноќ пијаниот Ариф ја преспал на балконот. Адела го слушнала како мрмори и се влечка како некоја ѕверка. Следниот ден не отишол на работа. Кога се отрезнил и средил, се повлекол во својата работна соба. Го слушнале како чекори и телефонира. Велат дека уште тогаш знаеле дека во Белград веќе никогаш нема да им биде како порано. Особено на Ариф.

Следната недела нивниот татко два пати излегол од станот: еднаш од нервоза, а вториот пат за да го прими решението за привремено пензионирање. Тој лист хартија, кој Ариф го држел како пресуда, засекогаш го разрешувал од должностите во Комитетот, како и од сите почесни функции што ги извршувал во Белград. Одземен му е личниот возач, колата, канцеларијата, секретарката, лишен е од она убедување дека решава за судбината на една цела класа. А таа класа, која во мислите ја застапувал целиот живот, како во меѓувреме да се истопила. Ариф со таа одлука во раката долго стоел среде собата, без да може да се помири со фактот дека тој веќе не бил ничија претходница. Единствено што му останало од сето тоа, а тоа со секој час се засилувало, било чувството дека некој го набљудува, па затоа одвреме-навреме се свртувал или приоѓал кон прозорецот за да ги спушти

ролетните. Таа вечер повторно го видел оној осветлен прозорец отспротива и една висока силуета во него. Се прашувал дали и порано тој прозорец изгледал толку вознемирувачки. Меѓутоа, набрзо си признал на себеси дека никогаш порано не го забележал. (Јас го убедував дека таму живее една моја другарка со мајка и', но тој не сакаше ни да слушне. Којзнае во што се сомневаше.) Тој не се сомневал во ништо, продолжи Адела, тој едноставно веќе не умее да се снајде. Одноставно не се помирувал со пензијата, па секое утро заминувал некаде и се враќал попладне. Тие добро знаеле дека тој нема каде да оди и дека тоа го правел пред сè за да се лаже себеси, а не нив. Го гледале како низ Дубровничката улица се оддалечува кон подвозникот. Ветерот му ги подигнувал реверите на мантилот. Во тој вртлог им изгледал осамено и слабо. Се плашеле за него, но тој секое попладне уредно се враќал дома. Неговото лице, движењата и начинот на кој ги набљудувал требале да сугерираат дека сè е во ред. Понекогаш само миризбата на зголеменото потење, невообичаено за Ариф, останувала зад него. (Сто пати го предупредив да оди на доктор. Не сакаше. Ми рече дека и татко му така се потел. Дека тоа доаѓа со годините. Токму така рече...)

7.

Во подножјето на Гедехтнискирхе повторно танцуваа девојките под но-маски. Ги набљудував оддалеку. Зелената маска не се појавуваше. Наместо неа, во придружба на некој традиционален инструмент, играше маската што ја симболизираше одмаздата. Се сетив на Ана и посакав да отидам кај неа, но набрзо се откажав. Цврсто решив веќе да не и' се јавувам. Додека го набљудував танцот се уверував себеси дека навистина веќе нема да и' се јавам. Ниту во подземната железница, на патот за Панков, не ја променив одлуката. На телевизискиот екран одеа реклами: ме учеа како да штедам пари, како поевтино да патувам, која е најдобрата заштита од ХИВ и колку килоцули смеам во текот на денот да внесам во својот организам. Ме советуваа да платам „ТК“ осигурување и да не мислам на вчера. – Heute! Heute ist wichtig!, го повторуваа својот рефрен. Денес е важно да се испие добро кафе.

Во станот ме дочека господинот Гребер. Седеше на трпезариската маса и под столната ламба разгледуваше нешто. Заради нешто се израдува кога ме виде: Па каде вие талкате по цел ден? Ве бараа. – Мене?, се збунив. – Да, вас. Мене одамна никој не ме бара. Еве, сè ви запишав, рече. Се изненадив од името на малата Луција на хартијата. Сака да разговара со мене. Го стуткав листот и го ставив во џеб. – Можете да и' се јавите, додаде Гребер. – Нема потреба, реков отворајќи го фрижидерот. – Таа рече, веднаш штом ќе дојдете. – Мислам дека не е толку итно. – Мене ми се чинеше дека е. Можеби има нешто за вас. – Има, реков ставајќи си сок во чашата. Лоша природа. – Премногу сте импулсивен, млад пријателе, ми се потсмевна Гребер, доближувајќи некоја хартија до очите? Можеби и' е потребна

помош. Испивајќи го сокот, ја видов неговата сенка како трепери на пожелтената хартија. Помислив дека сè помалку личи на себе.

ЧЕТВРТА ГЛАВА

Цап ца рап! Меѓу Алекс, Ернст-Ројтер-плац и Кармерштрасе се случува ова. Ах, да, тука има и едно заминување во Тиргартен и излет на стадионот Олимпија. Запомнете го овој излет. Тој на нашето момче, на малата Луција, а богоми и на стариот Гребер ќе им открие нешто. Добро, признавам дека приказната на Гребер за палењето на наци плакатот изгледа неверојатно, но зарем вие не сте имале потреба некогаш да излажете. Барем еднаш да се најдете на вистинската страна? Не? Чуден сват сте вие. Да не ве познавав, ќе помислев дека ме лажете.

1.

- Ме носиш во кино, ми предложи Луција која, изгледа, веќе долго време ме чекала потпрена на излогот од продавницата за предмети изработени од бамбус.

- Каде е Ана?

- Ух, зошто секогаш истото прашање... Малку е boring, знаеш.

- Си ме барала...

- Да, па.

- Зошто?

- Па, за да ме носиш во кино. За десетина минути, еве, почнува филмот.

- Кој филм?

- Некој чешки. И не трае долго. Еден саат.

- За што станува збор?

- Немам поим. Некоја девојка, изгледа. Се вика Клара. Ја видов рекламата. Лето е, демек, а таа се досадува. Живее со баба и', или со тетка и', не знам. Потоа доаѓа некој идиот и таа се вљубува во него.

- Баш оригинално.

- Одиме?, прочите на Луција заблескаа под визирот на „фила“ качкетот.

- Не одиме... Чекај. Ана знае дека си тука?
 - Знае, абе, не знае баш.... На проба е.
 - И вечерва?
 - Of course. Секоја вечер. Се враќа доцна.
 - А Драго?
 - Не знам каде е.
 - Како му е?
 - Не знам. Не ме интересира... Fool.
 - Значи така.
 - Токму така, возврати Луција пребарувајќи по својот ранец, од каде потоа извади остатокот од чоколадо: Сакаш малку?
 - Не сакам... Всушност, сакам. Мало парче.
 - Ова е добро, рече откако чоколадото и' скрцка под забите.
 - Често го купуваш?
 - No way.
 - Молам?, се збунив.
 - Едноставно, си земам.
 - Сакаш да кажеш: Крадам.
 - Не, не. Сакам да кажам: Земам. Од маркет.
 - Не знаев дека крадеш.
 - Баш си глупав. Сакаш уште?
- Малку помислив, а потоа зедев уште едно парче од стутканиот алуминиум.
- Дали Ана знае за тоа?
 - Немам поим.
 - Ќе морам да и' кажам?
 - Влегуваме? Филмот само што не?
 - Колку е саатот?
 - Десет и две минути. Доцниме. Мораме да купиме карти, знаеш?
 - Знаам, реков вадејќи пари од џебот. Малку потоа се најдовме во малата замрачена сала на киното *Балаш*.

- Ако филмот е досаден, сакав да и' се заканам на Луција, но лентата почна да се врти.

2.

Филмот се викаше *Индијанско лето* и беше синхронизиран на германски. Главната улога ја играше некоја девојка со костенлива коса, нагризена од летна досада. Кога ќе прозбореше, мимиката и' беше во расчекор со зборовите што ги изговараше. Во Германија веќе сите одамна се навикнати на овој расчекор. Заради нешто се сетив на филмовите на татко ми. Тој го сакаше брзото менување на сликите. Не ги поднесуваше долгите кадри на Тарковски. Со внимание го набљудував лицето на главната хероина. Имаше нешто заедничко со Луција, но не знаев што точно. Тоа не беа острите црти, носот или очите. Луција го гледаше филмот без здив. На почетокот слушнав само како ги крцка остатоците од чоколадото, а потоа се стиши.

Во часовите на мачната летна досада девојката се затвораше во бањата и долго лежеше во кадата исполнета со вода во која пливаа јаболка. А потоа, без да може да ја поднесе тишината, ќе загризаше едно јаболко и ќе се нурнеше во водата. Гледан одоздола, светот се менуваше. И времето поминуваше со друго темпо. Јаболката стануваа топки кои шумејќи пливаа по водениот свод, повремено удирајќи се со силен тресок. Околу нив се ширеа концентрични кругови. Секогаш кога тоа ќе се повтореше, Луција ме стегнуваше за раката.

3.

- Во даун си?, ме праша Луција откако седнавме на седиштата во метрото. Од големата хартиена кеса одвреме-навреме вадеше бисквити и гласно мласкаше.

- Не сум. Всушност, не знам. Повеќе сум нерасположен.

- Зарем тоа не е исто?

- Мислам не.

- Не ми кажа дали ти се допадна филмон?

- Па, не баш, реков гледајќи како сидот покрај нашиот прозорец забрзува во спротивната насока. Премногу е, како да ти кажам...

- Boring...? Не знам. Мене ми се допаѓа.

- Ма, не е досаден. Само некои сцени. Постојано повторува едно исто.

- Ах, тоа. So what? Мене баш тоа ми се допаѓа. А знаеш зошто? Ме потсети на Белград.

- Навистина, се збунив? А што тоа, на пример?

- Па, на пример собата на Клара. Па оној воз со кој доаѓа, на почетокот од филмот. Па бањата. Па нејзината баба. Па јаболката. Најмногу јаболката. Па оној нејзин идиот...

- Добро, но зошто јаболката?

- Немам поим, Луција ги рашири очите зачудена: Само така. А како тебе ти изгледаа оние јаболка?

- Обично.

- Ама немој, рече Луција враќајќи го бисквитот во кесата: Знаеш дека не ти верувам. Ист си како Драго. Само провоцираш.

- Кога ти велам. Дури се и по малку грди, некако мали, цумкасти, како и нејзините колена.

- Што?! Е, веќе нема да зборувам со тебе, одврати Луција и ја сврте главата кон стаклото. Метрото јуреше под земјата. Додека се менуваа боите на сидовите, женскиот глас ги објавуваше имињата на подземните станици.

- Добро. Не се толку грди, признав.

- Што? Јаболката или колената?
- Ниту јаболката, ниту колената, потврдив.
- Cool. Би можел повторно да го гледаш филмот?
- Да.
- Заколни се.
- Ете, би можел.
- Лажеш. Во очите ти гледам дека лажеш. И Драго постојано ја лаже Ана.
- Мислам дека грешаш.
- Јас никогаш не грешам, се сврте таа кон мене: Драго ја лаже Ана, Ана ме лаже мене... Капираш?
- Не разбирам.
- Драго постојано и' зборува на Ана дека ќе почне да работи. Ана му верува. Потоа Ана мене ми кажува дека се враќаме во Белград штом Драго ќе се снајде. Јас не им верувам. Разбираш?
- Сега, каква врска има тоа со јаболката?
- Никаква, само кажувам дека знам кога луѓето лажат.
- Навистина ти кажувам... Можеме повторно да го гледаме оној филм? Утре, на пример, или задутре?
- Deal. Тогаш утре. Океј? А колку остануваш во Берлин?
- Од каде знаеш дека воопшто ќе си заминам од Берлин?
- Ана кажува...
- Па да... Наскоро. Всушност, не знам точно. Кога ќе ја завршам целата работа, мислам...
- Каква работа.
- Па оваа, во Берлин.
- Бараш некој човек...
- Од каде знаеш?
- Те слушнав додека разговараше со Ана.
- Да.
- И каде е тој човек?
- Не знам. Никој не знае. Исчезна....

- Во војната.
- Аха.
- Како тоа луѓето исчезнуваат?
- Така, убаво, едноставно од еден момент веќе ги нема на постојаната адреса.
- А не се мртви?
- Не.
- Shit! И никој не знае каде се?
- Не знае. Всушност, да се надеваме дека некој сепак знае.
- Знае, но не сака да каже. Така?
- Можеби не сака, а можеби и сака.
- И мојата учителка Лепа исчезна. А ние мислевме, се преселила. Ја баравме на „Крсманец“. Ни рекоа дека немаат поим. А потоа тука, во Берлин, дознавме дека киднала за Јапонија. Можеби и твојот ортак киднал?
- Можно е. Но, тој човек не беше учител по глума, туку офицер, знаеш. Тоа ги менува работите.
- Мене ми е исто: како јаболката и колената.
- Мислиш?
- Аха. Исто. Жими мајка, рече Луција нурнувајќи ги рацете во кесата со бисквити.

4.

На станицата Постдамер плац еден патник излегува од вагонот. Изгледа како во целиот воз веќе да нема никој друг. Од големата реклама, во премиот, повторно ме гледа лицето на онаа калуѓерка која ја рекламира кремата *Eternity*. На нејзината совршено мазна, затегната кожа, трепери еденскиот сјај што збунува. Не знам дали тоа чувство го поттикнува контрастот на нејзината одора и совршената кожа. Во секој случај, лицето на оваа жена ме следи низ подземниот Берлин, како да сака да ме разубеди дека не се наоѓам во подземниот свет. Но, над мене, горе, во темниот свод, не се судираат јаболка, туку човечки судбини. Кога ќе се допрат, како во оној чешки филм, одекнуваат тапо и продолжуваат по својот пат. – Не мислете на вчера, ми се порачува од друг плакат: Heute! Heute! Денес мораш да испиеш шолја добро кафе! Во секоја шолјичка има ист број зрна, во секое зрно има гарантиран процент на кофеин, секој процент е гаранција за животна енергија. Што би се случило, се прашувам, кога би престанале да ги слушаме овие пораки? Кога не би ги послушале овие совети? Дали светот би почнал да забавува? Дали претходниот ден би станал важен? Wichtig ist das Gestern! Вчера се напивте шолја добро кафе? Па тоа како да го изговорил мојот станодавец. За миг ги замислив станиците од метрот излепени со големите плакати на кои се наоѓа лицето на Виктор Гребер: Wichtig ist das Gestern! Дали знаете што беше вчера? До вчера овој град беше поделен на два дела, пресечен како јаболко, на две. И се чинеше дека едната

половина е отровна, а другата не е. Погодете која страна е отровна? Денес тоа никој не го знае.

5.

- Кај нас децата се запоставени, се огласи господинот Гребер сиркајќи од снопот светлина на столната ламба: Никој за нив веќе нема време. Па да, и во моето детство немаа премногу време за мене. Тоа не е нешто ново, знаете.

- Малата Луција е осамена, па сака повремено да измислува.

- Стара приказна. Зошто малку не ја донесете кај нас. Би можел да ја однесам на стадион Олимпија за викенд. Можеме да одиме сите заедно. Ја често одам таму.

- Морам прво да разговарам со нејзината мајка. Малата, изгледа, почнала да краде.

- Колку сте вие ситничав. Не се сеќавам дека луѓето во Југославија беа алергични на крадењето.

- Па и не се.

- Тогаш, што сакате. Тоа е минлива фаза. Знам. И јас крадев. Само што тогаш, за време на војната, немаше којзнае што да се украде. Еднаш од фиоката на нашите соседи во Десау украдов голема лупа...

- Навистина?

- Да, да. Го направив тоа. Знаете, бев љубопитно дете. Некаде видов дека со помош на прекршена сончева светлина палат оган. Зарем тоа не е возбудливо, мој млад пријателе. Сакав, видете, и јас да го направам истото.

- И?

- Па ете, нашата сосетка, пријателката на мојата кутра мама, фрау Бета. Таа често ме викаше кај себе. Немаше деца, но сè уште беше млада и крајот на војната го чекаше како решение за својот семеен проблем. Знаете. Понекогаш со часови ме гледаше или ме чешлаше. Еднаш и' се пожалив на мама, но таа ја бранеше фрау Бета. Морам да одам кај неа и да ги слушам нејзините тажаленки. А фрау Бета беше огорчена на политиката на NSDAP заради својот маж. Го знаев тоа, но многу помалку ме интересираше судбината на нејзиниот маж од неговата оптичка колекција *Јенаер Гласверк Шот & Ген*. Тој, знаете, се занимаваше со физика. Пред војната имал дури и некои патенти. Конструирал разни помагала за луѓето со слаб вид, потоа телескопи за ноќно набљудување...

- Иноватор?

- Така нешто. Затоа брзо напредувал во партијата. Но, потоа почнал да иновира, да ја комбинира физиката со биологијата. Знаете веќе...

- Навистина не разбирам, реков.

- Вие од Југославија ништо не разбирате или се правите луди.

- Извинете.

- Реков дека човекот се занимавал со применета наука.

- Добро, и?

- Всушност, до триесет и некоја се занимавал со наука, а потоа почнал да ја применува. Почнал да прави мерачи на носови, на уши, на обем на главата, разбирате. Тоа било вистинска лабораторија. Мислел дека може да детектира еврејски нос меѓу стотина други носови. Дали сега ме разбирате, млад пријателе. Со такви работи се занимавал мажот на фрау Бета.

- А како таа реагираше на тоа?

- На почетокот не знаеше, а потоа веќе беше доцна. Да, доцна, знаете, фрау Бета не го дочека крајот на војната во Десау.

- Туку...

- Хм, да се вратам малку назад. Ви реков дека таа ја имаше оптичката колекција на својот маж. Јас, знаете, морав некако на себеси да си го направам позабавен престојот кај сосетката. Така ми фати око колекцијата леќи од Јена. Секогаш ја набљудував со крајот од окото. Беше изложена во една голема стаклена кутија со

знакот *Шот & Ген*. Секоја леќа имаше свое лежиште во црвен плиш, а под него беа напишани карактеристиките. Секако, погодувате, посакав да ја имам онаа најголемата... Едно попладне кога фрау Бета ме остави сам во собата го направив тоа. Како вистински крадец. Станав од столот, зедев ноже, го подигнав стаклениот поклопец, ја извлеков лупата, ја завиткав во хартија и ја ставив под пазувите. Кога фрау Бета се врати, ме затекна на столот. Ме помилува по косата и ме потпре на градите... Гледате какви се децата, мој млад пријателе. Ни тогаш, а ни подоцна јас не сфатив дека направив нешто лошо. Немаше ни фрау Бета да забележи доколку своите претстави не почнав да ги изведувам јавно.

- Јавно?

- Па да. На улица, тоа е некој вид сцена, зарем не. На почетокот се двоумев како да почнам. Не е лесно да го изберете предметот што ќе го запалите. Дали некогаш сте пробале? Не. Тогаш немате поим колку е тешко. Прво ги меркав нашите завеси, но тоа ми изгледаше незгодно. Потоа се сетив на фустаните на мама, но набрзо се откажав. Погледот ми се лизгаше низ куќата и секој предмет беше потенцијално интересен. Чаршафот, масата, вратата, прекривките, влечките, разбирате, баш сè. Таа голема леќа ме направи силен. Одеднаш почувствував некоја непозната сила. Како да сум испил сок од зеленчук измешан со алкохол, на пример, само многу, многу посилен.

- И за што конечно се одлучивте?

- Нема да ми верувате.

- Можам ли да погодувам.

- Не можете. Еден ден низ мојот мал прозорец на поткровјето ја здогледав својата мета. Тоа беше големиот црн плакат на високиот столб, со такви беше исполнета нашата улица, целиот град. Горе, високо, врз бела подлога стоеше свастиката. Ме потсетуваше на некое око што гледа сè, а под него пишуваше „Ein Volk, ein Reich, ein Führer“.

- Најверојатно не го...

- Токму така. Го дочекав првиот сончев ден и се прикрадов до оградата. Потоа ја извлеков леќата и го насочив снопот кон кукастиот крст. Знаете, таа лупа од Јена беше навистина моќна. Погодете што се случи. Кукастиот крст почна да се загрева

како на рингла. Прво белата позадина почна да се затемнуваа, да се пуши. Потоа краците на крстот се издолжија. Па да, прво ќе го загреев, а потоа го ладев. По мојот третман, плакатот остана без своето око.

- И тоа никој не го виде?

- Можеби и немаше да го види доколку не продолжев понатаму. За една недела, знаете, сите плакати на нашата улица беа „ослепени“.

- Ух...

- Па да. А потоа во локалните весници се појави текст за диверзиите во Десау. Никој не знаеше кој го направил тоа. Се сомневаа во некоја група, па се засилија патролите и претресите на куќите во нашата улица. Мене ми беше забавно. Некако се ослободив, па почнав, каде и да застанам, да ги изведувам своите трикови. Така еден ден, седејќи кај потиштената фрау Бета, посакав да внесам малку радост во нејзиниот живот. Ја повикав да ме однесе на прошетка. Жената, секако, се согласи, па тргнавме кон центарот на градот. Тогаш, кога се најдовме во мешаницата, под еден плакат, ја извлеков лупата и почнав да дејствувам. Фрау Бета беше замислена, но нејзиното лице веднаш се преобрази.

- Кога ве виде?

- Ма не. Прво ја виде турканицата околу нас, а потоа погледна во насока на подигнатите раце. Можете да замислите каква претстава изведов. Плакатот едноставно бувна. Жените почнаа да врескаат, а потоа се разбегаа. Фрау Бета мирно го гледаше запалениот плакат, а потоа го спушти погледот кон мене. Јас се кикотев. И фрау Бета сфати, но доцна. Патролата нè зграпчи. Јас заплавав, а фрау Бета беше сè побледа и побледа. Патем успеа да ми ја грабне лупата. Јас се побунив, но таа бесно ми удри шлаканица. Еден полицаец ја удри со кундакот во стомак.

- И како сето тоа заврши?

- А како би можело? Фрау Бета ја презеде одговорноста за палењето на плакатот, додека јас молчев и се лигавев. Потоа дојде мојата кутра мама која ме извлече, обвинувајќи ја фрау Бета дека сексуално и политички ме злоупотребила. Јас гледав во подот и не знаев што тоа значи. Помислив на лупата на нејзиниот маж. Со својот детски ум го сфатив следново: дека таа лупа во рацете смеела да ја земе само

нашата сосетка и никој друг. Се вцрвив од срам, знаете. Така своето прво сексуално искуство го поврзав со таа јака лупа, иако тука ништо не ми беше јасно. А потоа, при излегувањето од полициската станица, собрав сила уште еднаш да го погледнам лицето на жената со која „згрешив“. Беше мирна. Мртвечки бледа. И денес ми се чини дека во тој миг ми се насмевна. Таа, помислив, ете, не се срамеше од нашата „оптичка“ врска. Долго потоа не смеев да ја погледнам мајка ми во очи....

- Страшна приказна.

- Тоа не е приказна, млад пријателе, туку моето детство.

- И што потоа се случи со фрау Бета?

- Не знам. Тоа никој не го знае. Ние, како што знаете, заминавме во Вајмар. А фрау Бета оној ден остана во затвор.

- Не верувам дека ја пуштиле?

- А, тоа никако. Многу пати, подоцна, кога пораснав, размислував за неа. Дури се обидов да и' влезам во трагата. Неуспешно. Секогаш истиот одговор: Sie ist verschwunden...

6.

Луција ми се довери дека во Берлин пред мене имала еден пријател. Се викал Тони. Го запознала на училиште. Родителите на Тони живееле во источното предградие. Често се гледала со него. Минатиот јуни ја однел на концерт на *Бузе Онкелц*. Се смеела додека го набљудувала како скока на песната „Das Tier in mir“. Потоа настанала голема мешаница. Таа ноќ Тони е повреден, а Луција дури утрото се вратила дома. Ана се загрижила, а Драго се кикотел. Малку недостасувало да го пријави нејзиното исчезнување во полиција. Тоа овде е вообичаена работа. Всушност, што четиринаесет годишничка бара на таков концерт. Ана се вцрвила кога во собата на Луција ја открила колекцијата ЦД-а на *Бузе Онкелц*. Откако ги

видела списоците на неговите песни и иконографијата на обвивката, побарала од Луција веднаш да престане да се дружи со Тони. Неа, меѓутоа, не и' било лесно да го стори тоа. Уште некое време се среќавала со него. Тони имал дамка на лицето кое од студенилото станувала зелена. Истото се случувало и кога ја слушал музиката на омилениот бенд или кога ќе се најдел во непријатна ситуација. Откако Луција му ги соопштила лошите вести, сакал да оди во Кармерштресе и да разговара со Ана, да и' каже дека воопшто не му е мило што таа со стотина илјади други ауслендери го окупираа неговиот град. Тони се тресел од лутина кога Луција го фатила за рамо. А потоа нагло се свртел кон излогот и со цела сила удрил во стаклото. Тие двајцата се погледнале и почнале да трчаат, додека зад нив викал женски глас. Кога навлегле во паркот, Тони извикал „Sieg Heil“, ја лизнал закрвавената дланка и ја испружил кон неа. Луција го набљудувала дишејќи забрзано. Иако било лето, се тресела од некое студенило додека јазикот го забивала меѓу топлите и лепливи прсти. Во далечината се слушнала полициска сирена. Тони се исклештил, ја фатил за лицето и ја оттурнал. Потоа истрчал низ патеката на паркот.

7.

- Па, како си денес?, ја прашав Луција.

- Half-and-half, отпеа таа.

- Што значи тоа?

- Реклама за нов сок од ананас.

- Не разбираам, каква врска има ананасот со твоето расположение?

- Никаква. Таа работа од утрово ми е во ушите... Каде ме носиш?

- Ја? Никаде. Гребер нè води на стадионот Олимпија.

- Гребер?!
- Мојот станодавец. Нè чека кај подвозникот, пред стадионот.
- Не разбираам. Зошто одиме таму?
- Ниту јас. Гребер кажува дека е убаво.
- Сум била таму. Со Адела и со Дина. Ништо посебно. Работеа на некој собир на Јеховините сведоци.
- Што правеа?
- Нешто продаваа. Мислам дека „ритер спорт“.
- Она твоето?
- Аха, тоа. И тоа со јогурт. Тоа го сакам најмногу.
- Дали Ана знае дека денес си со мене?
- Аха. Те поздрави и ти го испрати ова, рече Луција подавајќи ми исечок од весници. Во еден агол, под насловот „Штабпупен“, имаше текст за подготовката на претставата *Сликата на Доријан Греј*.
- Ана игра во оваа претстава, додаде Луција откако ја подигнав главата. Сааш да одиме на премиерата?
- Па тоа е дури за три недели, не знам. Ќе видам...
- Нерешителен си?
- Мислиш? Има уште многу време...
- Значи?
- Ќе видиме... Мислам дека ова е нашата станица.
- Значи, одиме.

8.

Нашиот излет на стадионот Олимпија заврши поинаку отколку што очекував. Луција брзо се спријатели со Гребер, а тој не ја пропушти можноста да ни раскаже дека по војната неговиот стрико Руди бил вљубен во Лени Рифенштал. Дека во повеќе наврати и’ пишал и дека еднаш му одговорила. Во истиот момент се

посомневав во неговите приказни. Го слушав со недоверба, но кога истата вечер ми го покажа краткото писмо со потписот на Лени, не знаев што да кажам. Господинот Гребер замижа, а потоа тивко додаде дека, изгледа, нејзините филмови повторно разбудиле нешто кај неговиот стрико, нешто што руската тортура речиси сосема го умрвила. Филмовите на Лени Рифенштал ги гледал со неколку пријатели на тајни, домашни проекции. Тогаш бил возач на метро и Гребер тукушто почнал да живее кај него. Руди Оберхојзер собрал цел албум фотографии на Лени, кои ги набавувал на црната берза, а една нејзина слика секогаш ја носел во внатрешниот џеб на сакото како амајлија. На својот внук му ја покажувал само на стадионот Олимпија. На тоа место се чувствуваше како човек, зборуваше Виктор, како вистински Германец. Луција гледаше малку во Гребер, малку во мене, а потоа почнуваше да се смее. – Сосема лудо, а која ви е таа фамозна Лени? – Да, да, по неа лудуваа многумина, но тоа сега веќе никому не му е важно. Денес сите лудуваат по онаа Мадона, така ли е?, се насмеа господинот Гребер.

Попладнето ја испратив Луција дома. Во Кармерштрасе, таа одеднаш се сети дека дома нема ништо за јадење. Тргнав да трагам по продавниците кои главно беа затворени, а таа отиде во станот. Кога се вратив со кифли и јогурт од една турска пекарница, на свончето не одговори никој; вратата беше отклучена. Станот се наоѓаше во повеќедневен хаос: од фиоките, куферите и кутиите, стрчеа предмети. Пријдов до масата и направив малку место за кесата со храна. Дури тогаш ги забележав белите квадрати на ѕидот каде што порано стоеше колекцијата на Драго. Се прашав дали тоа има некаква врска со нередот во станот. Зошто Луција не ми зборуваше за тоа? Влегов во следната соба, каде што ме дочекаа жолти душеци на подот, истуткана постелнина, тетрапак од млеко и еден касетофон. Притиснав „play“ и некој нејасен извик се огласи од звучникот. Изгледа тоа беа вежби на Ана. Потоа шумот од водата во бањата ме предупреди на присуството на Луција. Неколку мигови се двоумев што да правам. Ја спуштив раката на кваката и полека почнав да ја притискам. Облакот пареа почна да испарува: во полната када, меѓу јаболката што пливаа, лежеше Луција. Беше без очилата, со вцрвенето лице, а голите раменици и’ извираа од водата. Откако ја забележа мојата збунетост, таа ја

подигна десната рака. – Морам да одам, реков. Луција фати едно јаболко, го гризна и полека потона во водата.

На патот кон станот на Гребер не престанував да мислам на неа. Затреперив од движењето на нејзината рака над водата. Дали тоа беше повик или сето тоа си го вообразив? Уште колку мигови требаше да поминат за да постапев поинаку. Овие мисли ме збунува. Колку години има Луција? Не повеќе од четринаесет. Ама, колку и да ја одбивав помислата на неа, се враќав до онаа врата и одново ја гледав како се нурнува во водата. Зошто ја избра токму таа сцена, се прашував. Не знам, но таа ноќ сам, наместо во сон, потонав во некоја бучна, темна вода.